

academic lecture-and-seminars methods to practical, active, innovative ones – problem-solving lectures and seminars, trainings, discussions, case studies, business/role-playing games, roundtables, etc. Acknowledgement of the innovative teaching methods priority implies an intersubject relationship, is deemed a tool for development of a social worker's competency, in particular professional interests, value areas, and perceptions instigating a future professional eagerness. It is also noted that teaching methods should facilitate all the comprehension levels, and thus factor in the object and purpose of a social worker proficiency training, teaching consistency, and possibilities of organizing students' cognitive activities. Efficient matching of traditional and innovative methods within a social worker training provides for active development of a wide array of skills and techniques in students. Students re-estimate to a certain extent the vision of their future activities: they learn how to do things they were not capable of doing before, become self-reliant, and consider themselves sufficiently prepared for a fruitful professional activity. The article also highlights some examples of the author's pedagogical experience related to reasonable matching of traditional and innovative teaching methods.

Key words: teaching methods, traditional teaching methods, innovative teaching methods, teaching methods choice, a social worker training.

Отримано 20.04.2015 р.

УДК 37.013.42.011.31:37.018.4

Ю. В. Овод
ovod-julia@email.ua

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Овод Ю. В. Сутність та зміст дистанційного навчання у підготовці майбутніх соціальних педагогів. Дистанційне навчання майбутніх соціальних педагогів реалізується через систему дистанційного навчання, яка виступає у якості складової частини системи освіти в Україні, з нормативно-правовою базою, організаційно оформленою структурою, кадровим, системним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням. У нашому розумінні система

дистанційного навчання – система, яка спрямована на розширення мережі освіти в Україні з метою задоволення потреб населення в сфері навчання. До її структури входять: суб'єкти, які опосередковано або безпосередньо взаємодіють у навчально-виховному процесі; зміст навчально-виховного процесу, який визначає наочну основу їх взаємодії; засоби, за допомогою яких відбувається спілкування між викладачами та студентами, на які покладено функції регулювання, корекції й управління навчально-виховним процесом.

На сьогодні професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів є ефективною при використанні компетентнісного підходу. Вкрай необхідним для успішної підготовки майбутніх фахівців із вищою освітою в рамках компетентнісного підходу є формування професійної компетентності та наповнення її конкретним змістом. Не виключенням у цьому плані є професійна компетентність майбутнього соціального педагога з точки зору компетентнісного підходу, яка включає рівень базової та спеціальної освіти, уміння акумулювати широкий життєвий і професійний досвід, прогнозування можливих наслідків власної діяльності, характеризується наявністю широкого комплексу знань, умінь, навичок та включає особистісні якості, які забезпечують належний рівень виконання професійної діяльності.

Навчання майбутніх соціальних педагогів у вищій школі передбачає формування у них професійної готовності для роботи в соціально-педагогічній галузі. Однак готовність до фахової діяльності передбачає не тільки сформованість у студентів необхідних знань, умінь і навичок, визначених навчальними планами і програмами підготовки соціальних педагогів, що знайшло відображення в освітньо-кваліфікаційній характеристиці майбутнього фахівця цього профілю. Тому компетентне виконання майбутніми соціальними педагогами певних професійних функцій передбачає сформованість у них готовності виявляти конкретні дії фахового спрямування для досягнення визначених цілей, які проявляються за такими компонентами: мотиваційним, когнітивним, діяльнісним.

Ключові слова: дистанційне навчання, компетентнісний підхід, соціальний педагог, професійна готовність.

Овод Ю. В. Сущность и содержание дистанционного обучения в подготовке будущих социальных педагогов. Дистанционное обучение будущих социальных педагогов реализуется через систему дистанционного обучения, которая выступает в качестве составной части системы образования в Украине, нормативно-правовой базой, организационно оформленной структурой, кадровым, системным,

материально-техническим и финансовым обеспечением. В нашем понимании система дистанционного обучения - система, которая направлена на расширение сети образования в Украине с целью удовлетворения потребностей населения в сфере обучения. В ее структуру входят: субъекты, которые опосредованно или непосредственно взаимодействуют в учебно-воспитательном процессе; содержание учебно-воспитательного процесса, определяющий наглядную основу их взаимодействия; средства, с помощью которых происходит общение между преподавателями и студентами, на которые возложены функции регулирования, коррекции и управления учебно-воспитательным процессом.

Сегодня профессиональная подготовка будущих социальных педагогов является эффективной при использовании компетентностного подхода. Крайне необходимым для успешной подготовки будущих специалистов с высшим образованием в рамках компетентностного подхода является формирование профессиональной компетентности и наполнение ее конкретным содержанием. Не исключением в этом плане является профессиональная компетентность будущего социального педагога с точки зрения компетентностного подхода, который включает уровень базового и специального образования, умение аккумулировать широкий жизненный и профессиональный опыт, прогнозирования возможных последствий собственной деятельности, характеризуется наличием широкого комплекса знаний, умений, навыков и включает личностные качества, которые обеспечивают надлежащий уровень выполнения профессиональной деятельности.

Обучение будущих социальных педагогов в высшей школе предусматривает формирование у них профессиональной готовности для работы в социально-педагогической области. Однако готовность к профессиональной деятельности предполагает не только сформированность у студентов необходимых знаний, умений и навыков, определенных учебными планами и программами подготовки социальных педагогов, что нашло отражение в образовательно-квалификационной характеристике будущего специалиста этого профиля. Поэтому компетентное выполнение будущими социальными педагогами определенных профессиональных функций предполагает сформированность у них готовности выявлять конкретные действия профессионального образования для достижения определенных целей, которые проявляются по следующим компонентам: мотивационным, когнитивным, деятельностным.

Ключевые слова: дистанционное обучение, компетентностный подход, социальный педагог, профессиональная готовность.

Постановка проблеми. Дистанційне навчання майбутніх соціальних педагогів реалізується через певну систему, яка виступає у якості складової системи освіти в Україні, з нормативно-правовою базою, організаційно оформленою структурою, кадровим, системним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням. Система дистанційного навчання – система, яка спрямована на розширення мережі освіти в Україні з метою задоволення потреб населення в сфері навчання. До структури такої системи повинні увійти:

а) суб'єкти, які опосередковано або безпосередньо взаємодіють у навчально-виховному процесі;

б) зміст навчально-виховного процесу, який визначає наочну основу їх взаємодії;

в) засоби, за допомогою яких відбувається спілкування між викладачами та студентами, а також ті, на які покладено функції регулювання, корекції та управління навчально-виховним процесом.

Аналіз останніх досліджень. Незважаючи на багаторічний досвід функціонування заочного навчання в Україні, праць, присвячених проблемам розвитку, становлення і організації цієї форми навчання в педагогічній літературі не так вже і багато. Дослідження Г.Г.Авдєєнко, С.М.Арлазарова, Е.П.Білозерцева, А.П.Давидова присвячені розгляду теорії, методики, організації вищого заочного навчання. В.І.Боголюбов, Б.С.Гершунський, М.І.Кондакова розглядали в своїх дослідженнях проблеми прогнозування розвитку системи заочного навчання. В працях В.С.Волкова, Н.В.Іванова, Б.І.Сандіна розглядаються окремі етапи розвитку і становлення заочного навчання. Аналіз переходу від заочного навчання до дистанційного в сучасних умовах інформатизації суспільства здійснюють Н.А. Кокорев, та М.А. Свешніков. В своїй роботі В.І.Овсянников проводить аналіз подібності та відмінності дистанційного та заочного навчання.

Метою статті є висвітлення особливостей навчання за дистанційною формою, що зводиться до того, щоб навчити студентів користуватися інформацією, яку вони отримують в електронному вигляді, сформулювати потребу в розвитку комп'ютерної грамотності і цим самим створити передумови подальшого підвищення їх інформаційної культури.

Виклад основного матеріалу. Система дистанційного навчання буде працювати в тісній взаємодії із системою функцій, цілей та прийомів, а також умов та вимог їх ефективної взаємодії і чинників впливу на її результат. Доцільно зупинитися на сутності дистанційного навчання. Науковці виокремлюють три основні варіанти дистанційного навчання:

1. Спеціальні вищі навчальні заклади, які з моменту відкриття орієнтовані на дистанційне навчання.

2. Реформування існуючих систем освіти на основі комп'ютерних технологій.

3. Використання міжнародних освітніх систем.

У цілому, якщо розглядати сутність самого терміну «дистанційне», то мається на увазі навчання на відстані, під час якого немає безпосереднього зв'язку студентів і викладачів та не враховується величина відстані. На сьогоднішній день можна отримати диплом в будь-якому зарубіжному вузі, навіть «не виходячи із квартири». У цьому і полягає відмінність між традиційною формою навчання та дистанційною, остання з яких обслуговується засобами комп'ютерного зв'язку [2; 4].

Аналіз нормативних документів дав нам змогу визначити першорядні питання щодо реалізації основних *завдань* дистанційного навчання у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів:

- визначення і закріплення принципів функціонування та організації системи дистанційної освіти у соціально-педагогічній сфері;
- розробка та вдосконалення навчально-методичних матеріалів та програм курсів;
- розвиток міжнародної співпраці з питань дистанційного навчання

Виходячи із задекларованих завдань, можна зробити висновок, що *сутність* системи дистанційного навчання полягає в тому, що основним завданням дистанційного навчання, як і навчання взагалі, є задоволення потреб та інтересів людини в сфері освіти.

Отримання дистанційної освіти є актуальним для таких категорій осіб, які можуть бути у ролі потенційних студентів, і здобувають освіту соціального педагога: молодь, яка через віддаленість від навчальних закладів не має змоги здобувати освіту за очною формою; особи, які звільнилися за власним бажанням або в результаті скорочення та зареєстровані в державній службі зайнятості; студенти, які бажають паралельно здобути іншу вищу освіту; фахівці, які працюють декілька років після завершення навчання, але прагнуть підвищити рівень професійної компетентності; особи з особливими потребами.

У дослідженні дистанційного навчання вагому роль відіграють вихідні положення, якими керуються при його організації. Такі вихідні положення педагоги називають принципами. Саме принципи віддзеркалюють сутність дистанційної освіти. В основу побудови системи дистанційного навчання покладено відповідні принципи, які витікають із загальновідомих освітніх принципів, а саме:

- *гуманістичність* (передбачає спрямованість процесу навчання до людини, створення найбільш сприятливих умов для

опанування студентами обраною професією, розвиток і прояв творчої індивідуальності, високих людських якостей, що забезпечувало б особистості гідне існування у гармонії із собою та суспільством);

– *пріоритетність педагогічного підходу при проектуванні навчального процесу в системі дистанційного навчання* (проектування системи дистанційного навчання починається з розробки теоретичних концепцій, створення дидактичних моделей тих явищ, які передбачається реалізувати засобами дистанційної освіти);

– *педагогічна доцільність застосування інформаційних технологій* (вимагає педагогічної оцінки ефективності кожного кроку проектування і створення системи дистанційного навчання, передбачає відповідне змістовне наповнення навчальних курсів і освітніх послуг, підготовку необхідних викладацьких кадрів);

– *забезпечення безпеки інформації, яка циркулює у системі дистанційного навчання* (передбачає реалізацію організаційно-технічних заходів щодо забезпечення безпечного і конфіденційного збереження, передачі та використання потрібних даних);

– *наочність навчання* (включає заняття, на яких демонструються мультимедійні картинки, ілюстрації, фотографії, колекції, виконані у віртуальному вигляді комп'ютерних програм);

– *систематичність і послідовність навчання* (передбачає вивчення матеріалу частинами, виділення у ньому основних моментів та залучення студентів до аналізу, систематизації й узагальнення навчального матеріалу, що дасть можливість глибше зрозуміти структуру і логіку навчального предмета, виділити головні ідеї та основні наукові положення, внутрішні зв'язки між явищами тощо);

– *науковість навчання* (полягає у достовірності тих фактів і явищ, які вивчаються у відповідних дисциплінах);

– *доступність навчання* (навчальний матеріал підбирається залежно від базової підготовки студентів і будується таким чином, щоб під час навчання йти від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного);

– *комунікаційність навчання* (необхідність організації діалогу між комп'ютером і кінцевим користувачем, інформація може передаватися через «електронний посібник», що включає гіпертекст, автоматизовані навчальні системи, методичні вказівки; формами «електронних посібників» є текстова книга; розмовна книга; мультимедіа-книга; інтелектуальна «електронна книга»; книга-макросвіт);

– *принцип креативності характеру пізнавальної діяльності* (за допомогою інтерактивних технологій креативний характер дистанційного

навчання може реалізуватися за рахунок суперництва та змагання великої кількості студентів, що підвищує їхній творчий потенціал [5; 6]);

– *мобільність навчання* (полягає у створенні інформаційних мереж, баз і банків даних та знань для дистанційного навчання, які дають можливість студентам коригувати або доповнювати свою навчальну програму в необхідному напрямі за відсутності відповідних послуг у навчальному закладі, де вони навчаються).

Російські дослідники дистанційної освіти доповнюють перелік наступними принципами: гнучкості, адаптивності, економічної ефективності та доступності, інтерактивності. Дамо їм коротку характеристику.

Принцип гнучкості полягає в тому, що студентам не обов'язково відвідувати лекційні та практичні заняття, тому що їм надається можливість працювати і навчатися у вигідний для них час. У цілому, для навчання за дистанційною формою немає чітких вікових чи освітніх меж, студентам надається можливість вивчати предмет стільки часу, скільки їм необхідно для засвоєння матеріалу і отримання необхідних атестацій з обраних предметів. *Принцип адаптивності* дозволяє студентам розробити та зреалізувати власну траєкторію здобування знань. *Принцип економічної ефективності та доступності* є надзвичайно ефективним в умовах зростання підвищеної необхідності в підготовці фахівців у нових сферах діяльності або перепідготовці спеціалістів тих сфер діяльності, які відходять в минуле. Цей принцип забезпечує зміну ментальності нашого суспільства, руйнує стереотипи, робить суспільство більш відкритим та багатомірним. *Принцип інтерактивності* розглядається як критерій якості та ефективності навчальних програм та відображає одну з істотних характеристик процесу навчання – взаємний вплив викладача на студента, а також студентів на викладачів.

Підсумовуючи проведену характеристику принципів дистанційного навчання, можна говорити про те, що найбільш суттєвими характеристиками перерахованих принципів (які відрізняють дистанційне навчання від традиційного) є здійснення навчального процесу за екстериторіальністю його учасників і переважної більшості засобів навчальної діяльності (інформаційних, технічних та інших, окрім тих, які використовуються персонально), а також забезпечення синхронного й асинхронного режимів взаємодії як учасників навчального процесу між собою, так і учасників з інформаційними засобами навчальної діяльності. При цьому ця взаємодія (без втрати можливості здійснення колективних форм навчальної діяльності) жорстко не прив'язана в часі як за тривалістю, так і за термінами початку і кінця навчальної дії, що, безумовно, відповідає умовам сучасної динаміки життя, створюючи додаткові умови для освіти зайнятого населення, дає змогу залучити до

навчального процесу передовий педагогічний досвід, найкращі наявні викладацькі кадри (у тому числі з-за кордону) незалежно від місця їх роботи, проживання і тимчасового перебування.

Аналіз педагогічної літератури свідчить про те, що якість самоосвіти, набутої внаслідок використання принципів дистанційного навчання, пов'язана з розвитком у студентів професійного ототожнення:

-усвідомлення самим студентом особистісних цінностей;

-емпатія до соціальних проблем, планування послідовних кроків вирішення даних проблем;

-здатність мобілізації та актуалізації знань, вмінь застосовувати теоретичні знання на практиці [1; 3].

Основною особливістю сутності дистанційної освіти науковці вважають можливість створення сприятливих умов для навчання студентів у дистанційному режимі, а саме: навчання у зручний для студентів час, у зручному місці, можливість у будь-який момент проконсультуватися із викладачем без обмежень в часі, поглиблювати свої знання, використовуючи можливості та матеріали мережі Інтернет.

На основі узагальнення вище наведених аргументів, можна констатувати той факт, що дистанційне навчання має ряд переваг та створює певні зручності для студентів, а саме: можливість опрацювання отриманого в електронній формі матеріалу у зручний для студента час; збільшення кількості часу для самостійної наукової та творчої роботи; зростання кількості запитань, які студенти активніше розміщують у мережі (зникає відчуття сором'язливості); представлення навчальної інформації в електронній формі дає змогу застосовувати принцип модульності, що дозволяє швидко змінювати зміст тієї чи іншої теми. Остання із переваг системи дистанційного навчання має важливе значення в зв'язку з тим, що під час навчання майбутніх соціальних педагогів будь-які законодавчі зміни в питаннях соціальної освіти призводять до змін у змісті, методах, формах та засобах професійної діяльності майбутніх фахівців.

Здобуваючи освіту за дистанційною формою, студенти потрапляють не лише в незвичні для них умови (можливість навчатися на великій відстані, не відставати від навчання під час хвороби, поєднувати роботу і навчання), але їм надана ще й певна «свобода» в навчанні. Отже, з цього випливає, що студенти в даному випадку відіграють основну роль і несуть разом із викладачами відповідальність за навчання. А це, зрештою, вимагає від них досконалого оволодіння навичками самостійної роботи та самоорганізації, вміння працювати з інформацією та наявності чітко сформованих мотивів пізнавальної діяльності.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вище сказане щодо сутності та змісту дистанційної системи організації навчального процесу

для майбутніх соціальних педагогів, можна зробити висновок, що на сучасному етапі проблема дистанційного навчання в загальній, а особливо у професійній підготовці фахівців набуває актуальності в умовах змін запитів суспільства і вимог до випускників закладів сучасної системи освіти.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Педагогика: учеб. курс для творческого саморазвития / В.И. Андреев. – [2-е изд.]. – Казань: Центр инновационных технологий, 2000. – 608 с.
2. Апачев Е. С. Выбор оптимального метода передачи учебно-методической информации студентам заочной формы обучения. Фундаментальные основы создания наукоемких и высокотехнологических приборов / Е. С.Апачев, И. А. Булатов, Е. Н. Кулемина / Тезисы докл. науч.- тех. конф., (Москва, 20-22 мая 1997 г.). – М., 1997. – С. 12-13.
3. Багаева И. Д. Формирование у будущего учителя основ профессиональной деятельности / И. Д. Багаева. – М.: Педагогика, 1990. – 212 с.
4. Богданова Д. А. Проблемы дистанционного обучения в России / Д.А.Богданова, А. А. Федосеев // Информатика и образование – 1996. – № 4-5. – С. 68–69.
5. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А.І.Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
6. Кулемина Е. Н. Дистанционное обучение в реформировании системы образования. Социол.-экон. анализ : дисс. ... канд. социол. наук : 22.00.03 / Кулемина Елена Николаевна. – М., 1998 – 147 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Andreev V. Y. Pedahohyka: ucheb. kurs dlia tvorcheskoho samorazvytyia / V.Y. Andreev. – [2-e yzd.]. – Kazan : Tsentr ynnovatsyonnykh tekhnolohyi, 2000. – 608 s.
2. Apachev E. S. Vybog optymalnoho metoda peredachy uchebno-metodycheskoї ynformatsyy studentam zaochnoї formy obuchenya. Fundamentalnye osnovy sozdaniya naukoemkykh y vysokotekhnolohycheskykh pryborov / E.S.Apachev, Y. A. Bulatov, E. N. Kulemya / Tezysy dokl. nauch.- tekhn. konf., (Moskva, 20-22 maia 1997 h.). – M., 1997. – S. 12-13.
3. Bahaeva Y. D. Formyrovanye u budushcheho uchytelia osnov profesyonalnoї deiatelnosti / Y. D. Bahaeva. – M. : Pedahohyka, 1990. – 212 s.
4. Bohdanova D. A. Problemy dystantsyonnoho obuchenya v Rossyy / D.A.Bohdanova, A. A. Fedoseev // Ynformatyka y obrazovanye – 1996. –

№ 4-5. – S. 68-69.

5. Kuzminskyi A. I. Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. / A.I.Kuzminskyi. – K. : Znannia, 2005. – 486 c.
6. Kulemya E. N. Dystantsyonnoe obuchenye v reformyrovanyy systemy obrazovaniya. Sotsyol.-ekon. analiz : dyss. ... kand. sotsyol. nauk : 22.00.03 / Kulemya Elena Nykolaevna. – M., 1998 – 147 s.

Ovod Y. V. The essence and content of distance learning in training future social workers. Distance education of future social workers realized through distance learning, serving as an integral part of the education system in Ukraine, legal framework, organized structure, staffing, system, logistical and financial support. In our opinion Distance Learning System - a system that aims to expand the network of education in Ukraine to meet the needs of the population in the area of education. Its structure includes: entities that directly or indirectly interact in the educational process; the content of the educational process that defines a clear framework for their cooperation; the means by which there is communication between teachers and students entrusted control functions, correction and control the educational process.

Today the training of future social workers is effective when using the competency approach. It is necessary for the successful training of future specialists with higher education within the competence approach is to develop professional competence and filling it with concrete. No exception in this regard is the professional competence of the social teacher in terms of competence-based approach that includes the level of basic and special education, the ability to accumulate vast life and professional experience, forecasting the possible consequences of their own activities, characterized by a wide range of knowledge, skills and includes personal qualities which ensure proper level of its professional activities.

Training future social teachers in high school involves the formation of their professional readiness for work in social and educational field. However, commitment to professional activity includes not only the formation of the students the necessary knowledge and skills defined curricula and training programs of social workers, as reflected in the educational qualification characterization future experts. Therefore, the competent execution of future social workers certain professional functions involves formation of readiness they identify specific actions professional direction to achieve these goals, which are shown in the following components: motivational, cognitive, activity.

Key words: distance learning, competence approach, social educator, professional readiness.

Отримано 20.04.2015 р.